ગુજરાત સ્ટેટ લેવલ એલીજીબીલીટી ટેસ્ટ

કોડ નં : ૦૮

વિષય : ઈતિહાસ

અભ્યાસક્રમ અને નમૂનારૂપ પ્રશ્નો

Note: There will be two question papers, Paper—II and Paper—III. Paper-II shall consist of 50 objective type compulsory questions based on the subject selected by the candidate. Each question will carry 2 marks. Paper-III will consist of 75 objective type compulsory questions from the subject selected by the candidate. Each question will carry 2 marks. All questions of Paper-II and Paper-III will be compulsory, covering entire syllabus (including all electives, without options).

૧. વિભાવનાઓ, ખ્યાલો અને સંજ્ઞાઓ

ભારતવર્ષ	દસ્તુર	તુર્કાન-એ-ચહલઘાની
સભા અને સમિતિ	મનસબ (દરજ્જો)	વતન
વર્ણાશ્રમ	દેશમુખ	બલુત
પુરુષાર્થો	નડુ	ઈકતા
ઋણ	પરગણા	જઝિયા
સંસ્કારો	બંગાળી વૈષ્ણવધર્મ	મદદ-એ-માશ
યજ્ઞ	'અલ્ત'માઘ	અમરામ
કર્મનોસિધ્ધાંત	શાહના-એ-મંડી	રાયા-રખો
દંડનીતિ/અર્થશાસ્ત્ર	વેપારવાદ	જંગમ
સપ્તાંગ	આર્થિક રાષ્ટ્રવાદ	દ્વિમુખી પદ્ધતિ
ધર્મવિજય	ભારતીય નવજાગૃતિ	સમવાયવાદ
સ્તુપ/ચૈત્ય	આર્થિક શોષણ	ઉપયોગિતાવાદ
નગર/દ્રવિડ/વેસર	સંસ્થાનવાદ	ગાળણ (નિતારણ) નીતિ
બોધિસત્વ/તીર્થંકર	સર્વોપરિ સત્તા	આગેબઢો નીતિ
અલવારો/નયનારો	કાર/વિષ્ટિ	ખાલસા નીતિ
શ્રેણી	સ્ત્રી ધન	સત્યાગ્રહ
ચોથ	પાળિયા	સ્વદેશી
હુંડી	અગ્રહારો	પુનર્જીવનવાદ
સરાફ	ખિલાફત	કોમવાદ
પોલિગરો	સુલહ-એ-કુલ	પ્રાચ્યવિદ્યા પરસ્તી
જાગીર	મહારાષ્ટ્ર ધર્મ	બિન-ઔદ્યોગિકરણ
સહાયકારી સંધિ	ખ્રિસ્તીધર્મ ઉપદેશવાદ	ભૂદાન
પંચશીલ	મિશ્ર અર્થતંત્ર	ભારતીય ડાબેરી પક્ષ
હિંદુ કાયદા-સંહિતા (હિંદુ કોડ બિલ)		

This Gujarati translation of syllabus is based upon the English version available at www.msubaroda.ac.in which should be referred in case of any doubt.

૨. પ્રાચીન ભારતનો ઈતિહાસ

આધાર સાધનો -

પુરાતત્ત્વીય આધાર સાધનો : ચોમેરશોધ, ઉત્ખનન, અભિલેખવિદ્યા, સિક્કાશાસ્ત્ર, સ્મારકો

સાહિત્યિક આધાર સાધનો : તળપદો - પ્રાથમિક અને ગૌણ સાધનો – કાળનિર્ણયની સમસ્યાઓ પુરાણકથા, દંતકથા, કાવ્ય, વૈજ્ઞાનિક સાહિત્ય, પ્રાદેશિક ભાષાઓનું સાહિત્ય, ધાર્મિકગ્રંથો, વિદેશીઓની નાધો, ગ્રીક, ચીની અને આરબ લેખકો

પ્રાગ્-ઐતિહાસિક અને આરંભિક ઈતિહાસ (Proto-History)

માનવ અને પર્યાવરણ-ભૌગોલિક પરિબળો, શિકાર અને ભેગું કરવું, (જૂનો પાષાણયુગ (Paleolithic) અને મધ્યપાષાણયુગ (Mesolithic)) : કૃષિનો આરંભ (નવો પાષાણયુગ (Neolithic) અને તામ્ર-પાષાણયુગ (Chalcolithic))

સિન્ધુ ખીણની સંસ્કૃતિ :

ઉદ્ભવ, કાળ, વિસ્તાર, લક્ષણો, પતન, ભૂતકાલીન અવશેષો અને મહત્વ. લોહયુગ, બીજું શહેરીકરણ

વૈદિકયુગ :

સ્થળાંતરો અને વસાહતો, વૈદિક, સાહિત્યિક અને પુરાતત્વવિદ્યાકીય પુરાવાઓનો કાળનિર્ણય, સામાજિક અને રાજકીય સંસ્થાઓનો વિકાસ, ધાર્મિક અને તત્ત્વજ્ઞાનની વિચારધારાઓ, વિધિવિધાનો અને કર્મકાંડ.

મહાજનપદયુગ :

રાજ્યો (મહાજનપદો)ની રચના, ગણતંત્રો અને રાજાશાહી, નગરકેન્દ્રોનો ઉદય, વેપારી-માર્ગો, આર્થિક વિકાસ, નાણાપદ્ધતિનો પ્રારંભ, જૈનધર્મ અને બૌદ્ધધર્મનો ફેલાવો, મગધ અને નંદોનો ઉદય, ઈરાની અને મેસિડોનિયન આક્રમણો અને તેનો પ્રભાવ

મૌર્ય-સામ્રાજ્ય :

મૌર્યસામ્રાજ્યની સ્થાપના, ચંદ્રગુપ્ત. કૌટિલ્ય અને અર્થશાસ્ત્ર, અશોક:ધર્મની વિભાવના, રાજાજ્ઞાઓ, બ્રાહ્મી અને ખરોષ્ઠી લિપિ

વહીવટ તંત્ર : અર્થતંત્ર, સ્થાપત્ય અને શિલ્પકલા, વિદેશી સંપર્કો, સામ્રાજ્યનું વિઘટન; શુંગો અને કણ્વો.

મૌર્યોત્તર કાળ (હિન્દ-ગ્રીકો, શકો, કુષાણો અને પશ્ચિમના ક્ષત્રપો)

બાહ્ય જગત સાથે સંપર્ક, નગરકેન્દ્રોનો વિકાસ, અર્થ તંત્ર, સિક્કાઓ, ધર્મોનો વિકાસ, મહાયાન, સામાજિક પરિસ્થિતિઓ, કલા અને સ્થાપત્ય, સાહિત્ય અને વિજ્ઞાન.

પૂર્વભારત, દખ્ખણ અને દક્ષિણ ભારતમાં પ્રારંભિક રાજ્ય અને સમાજ :

ખારવેલ, સાતવાહનો, સંગમયુગીન તામીલ રાજ્યો, વહીવટીતંત્ર, અર્થતંત્ર, ભૂમિદાનના પટ્ટા, સિક્કા, વેપારમંડળો અને નગરકેન્દ્રો, બૌદ્ધધર્મ કેન્દ્રો, સંગમ-સાહિત્ય અને સંસ્કૃતિ, કલા અને સ્થાપત્ય.

ગુપ્ત સામ્રાજ્ય અને ભારતના પ્રાદેશિક રાજ્યો

ગુપ્તો અને વાકાટકો, હર્ષ, વહીવટીતંત્ર, આર્થિક પરિસ્થિતિઓ, ગુપ્તવંશના સિક્કાઓ, ભૂમિદાનના પટ્ટા, નગરકેન્દ્રોની પડતી, ભારતની સામંતશાહી, જ્ઞાતિપ્રથા, સ્ત્રીઓનું સ્થાન, શિક્ષણ અને શૈક્ષણિક સંસ્થાઓ-નાલંદા, વિક્રમશીલા અને વલ્લભી, મધ્યએશિયા, અગ્નિ-એશિયા અને ચીન જેવા પડોશી દેશો સાથેના સંપર્કો, સંસ્કૃત સાહિત્ય, વિજ્ઞાનગ્રંથો, કલા અને સ્થાપત્ય.

કદમ્બો, ગંગો, પલ્લવો અને બદામીના ચાલુકયો, વહીવટીતંત્ર, વેપારમંડળો, સંસ્કૃત સાહિત્ય અને પ્રાદેશિક ભાષાઓ અને લિપિઓનો વિકાસ, વૈષ્ણધર્મ અને શૈવધર્મનો વિકાસ, તામીલ ભક્તિ આંદોલન, શંકરાચાર્ય-વેદાન્ત, મંદિરની સંસ્થાઓ અને મંદિર સ્થાપત્ય.

કામરૂપનાં વર્મનો, પાલો અને સેનો, રાષ્ટ્રકૂટો અને પ્રતિહારો, કલચુરી-ચેદીઓ, પરમારો, ગુજરાતના ચાલુક્યો, આરબ સંપર્કો ગઝનવીના વિજયા, અલ્બેરૂની.

કલ્યાણના ચાલુક્યો, ચોલો, ચેરાઓ, હોયસલો, પાંડ્યો, વહીવટીતંત્ર અને સ્થાનિક શાસન, કલા અને સ્થાપત્યનો વિકાસ, ધર્મસંપ્રદાયો, મંદિર અને મઠોની સંસ્થા, અગ્રહારો, શિક્ષણ અને સાહિત્ય, અર્થતંત્ર અને સમાજ, શ્રીલંકા અને અગ્નિ એશિયા સાથેનો સંપર્ક.

૩. મધ્યકાલીન ભારતનો ઈતિહાસ

આધાર સાધનો :

પુરાતત્ત્વીય, અભિલેખીય અને સિક્કાઓ અંગેની સામગ્રી, સ્મારકો એ તવારીખો

સાહિત્યિક સાધનો : ફારસી, સંસ્કૃત અને પ્રાદેશિક ભાષાઓનું સાહિત્ય, દફતરી સામગ્રી, વિદેશી પ્રવાસીઓની નાધો

રાજકીય વિકાસ :

સલ્તનત - ઘોરીઓ, તુર્કો, ખિલજીઓ, તુઘલખો, સૈયદો અને લોદીઓ

મુઘલ સામ્રાજ્યનો પાયો : બાબર, હૂમાયુ અને સૂરી, અકબરથી ઔરંગઝેબ સુધીનો રાજ્ય વિસ્તાર

મુઘલ સામ્રાજ્યની પડતી : રાજકીય, વહીવટી અને આર્થિક કારણો.

પછીના મુઘલો અને મુઘલ સામ્રાજ્યનું વિઘટન

વિજયનગર અને બહમની રાજ્ય - ઉદય, વિસ્તાર અને વિઘટન. મરાઠાઓનો ઉદય- શિવાજી દ્વારા સ્વરાજની સ્થાપના, પેશ્વાઓના શાસનકાળમાં તેનો વિસ્તાર, મરાઠાસંઘ -પડતીનાં કારણો.

વહીવટીતંત્ર :

સલ્તનતનું વહીવટીતંત્ર : મુલકી, ન્યાયકીય, નાણાંકીય, મહેસૂલ અને લશ્કરી

શેરશાહના વહીવટી સુધારા : મુઘલવહીવટીતંત્ર, જમીનમહેસૂલ અને આવકના અન્ય સાધનો, મનસબદારી અને જાગીરદારી.

દખ્ખણમાં : વિજયનગર, બહમની અને મરાઠાઓનું વહીવટી તંત્ર

આર્થિક પાસાં :

કૃષિ ઉત્પાદન : ગ્રામિણ અર્થવ્યવસ્થા, કૃષિવર્ગ, નગરકેન્દ્રો અને વસતિ.

ઉદ્યોગ : સુતરાઉ કાપડ, હસ્ત ઉદ્યોગો, કૃષિ આધારિત ઉદ્યોગો, સંગઠન, કારખાનાઓ, યંત્ર-ઉદ્યોગશાસ્ત્ર (ટેકનોલોજી)

વેપાર-વાણિજ્ય : રાજ્યનીનીતિઓ, આંતરિક અને બાહ્ય વેપાર.

યુરોપીય વેપાર- વેપાર કેન્દ્રો અને બંદરો, વાહન વ્યવહાર અને સંદેશા વ્યવહાર.

નાણાકીય તંત્ર : વેપાર વાણિજ્ય અને ઉદ્યોગો; હૂંડી (નાણાંની સગવડો) અને વિમો.

ચલણ.

સામાજિક - ધાર્મિક ચળવળો :

સૂફીઓ : તેમના પંથો, માન્યતાઓ અને કર્મકાંડ, અગ્રણી સૂફી સંતો

ભક્તિસંપ્રદાય : શૈવસંપ્રદાય અને તેની શાખાઓ, વૈષ્ણવ સંપ્રદાય અને તેની શાખાઓ.

મધ્યકાલીન સંતો : (ઉત્તર અને દક્ષિણ) સામાજિક-રાજકીય તેમજ ધાર્મિક જીવન પર તેમનો પ્રભાવ.

શીખચળવળ : ગુરુનાનક દેવ, તેમનાં ઉપદેશો અને વિધિવિધાન, આદિગ્રંથ, ખાલસા.

સમાજ

વર્ગીકરણ : શાસકવર્ગ, મુખ્ય ધાર્મિક જૂથો, વેપારી અને વ્યવસાયી વર્ગો,

ગ્રામિણસમાજ : નાના સરદારો, ગ્રામિણ અમલદારો, ખેડૂતો અને ખેડૂત સિવાયના વર્ગો, કારીગરો.

સ્ત્રીઓની સ્થિતિ

સાંસ્કૃતિક જીવન :

શૈક્ષણિકપદ્ધતિ અને તેના પ્રેરક પરિબળો.

સાહિત્ય : ફારસી, સંસ્કૃત અને પ્રાદેશિક ભાષાઓમાં.

લલિત કલાઓ : ચિત્રકલાની મુખ્ય પદ્ધતિઓ, સંગીત.

ઉત્તર અને દક્ષિણ ભારતમાં સ્થાપત્ય કલાનો વિકાસ, હિન્દુ-ઈસ્લામ (ઇન્ડો-ઇસ્લામ)સ્થાપત્ય

૪. અર્વાચીન ભારતનો ઈતિહાસ

આધારસાધનો અને ઈતિહાસ લેખન વિદ્યા :

દફતરીય સામગ્રી, જીવન ચરિઓત્રો અને સંસ્મરણો, વૃત્તપત્રો.

મૌખિક પૂરાવાઓ, સર્જનાત્મક સાહિત્ય અને ચિત્રકલા.

અર્વાચીન ભારતીય ઈતિહાસલેખનશાસ્ત્રની પદ્ધતિ : સામ્રાજ્યવાદી, રાષ્ટ્રવાદી, માર્કસવાદી, ઉપેક્ષિતવર્ગવાદી.

બ્રિટિશસત્તાનો ઉદય :

૧૭ મી -૧૮ મી સદીમાં હિન્દમાં યુરોપીય વેપારીઓ -પોર્ટુગીઝ, ડચ, ફ્રેન્ચ અને બ્રિટીશ.

હિન્દમાં બ્રિટીશ આધિપત્યની સ્થાપના અને વિસ્તાર.

બંગાળ, અવધ, હૈદ્રાબાદ, મૈસૂર, મરાઠાઓ અને શીખો જેવી હિન્દની મુખ્ય સત્તાઓ પર બ્રિટીશ સત્તાનો અંકુશ અને તેમની સાથેનાં સંબંધો

બ્રિટિશ કંપની અને તાજનો વહીવટ :

ઈસ્ટઈન્ડિયા કંપનીનાં ૧૭૭૩-૧૮૫૩ના સમયગાળાનાં હિદંના કેન્દ્રીય અને પ્રાંતીય- વહીવટી માળખાંનો વિકાસ

બ્રિટિશ અને તાજના નેજા હેઠળ સર્વોપરિસત્તા, સનદીસેવા, ન્યાયતંત્ર, પોલીસ અને લશ્કર, અને સ્થાનિક શાસન.

બંધારણીય ફેરફારો (૧૯૦૯ થી ૧૯૩૫)

આર્થિક ઈતિહાસ :

વેપારનાં કદ અને દિશામાં પરિવર્તન, 'ખંડણી'. કૃષિનું વિસ્તરણ અને વ્યવસાયિકરણ, જમીન હક્કો, જમીન માલિકી અંગેની સમજૂતીઓ, ગ્રામિણ દેવાદારી અને ભૂમિહીન મજૂરો.

ઉદ્યોગોની પડતી : કારીગરોની સામાજિક-આર્થિક પરિસ્થિતિઓમાં પરિવર્તન, બિન-શહેરીકરણ

બ્રિટિશ-ઉદ્યોગ-નીતિ : મુખ્ય આધુનિક ઉદ્યોગો, કારખાના અંગેના કાયદાઓનું સ્વરૂપ, કામદારો અને મજૂર સંઘની ચળવળો.

નાણાનીતિ : બેકીંગ, ચલણી નાણું અને વિનિમય દર,રેલ્વે અને માર્ગ- વાહનવ્યવહાર

નવા શહેરી કેન્દ્રોનો વિકાસ, નગર આયોજનની અને સ્થાપત્યનાં નૂતન લક્ષણો.

દુકાળો અને રોગચાળો અને સરકારની નીતિ

આર્થિક વિચારસરણી : અંગ્રેજ ઉપયોગિતાવાદીઓ: ભારતીય આર્થિક ઈતિહાસકારો, શોષણનો સિધ્ધાંત

હિન્દનું સમાજજીવન સ્થિત્યન્તરની દશામાં-

ખ્રિસ્તી સમાજ સાથેનો સંપર્ક : મિશનો, હિન્દના સામાજિક આર્થિક વ્યવહારો અને ધાર્મિક માન્યતાઓની સમીક્ષા, શૈક્ષણિક અને ઈતર પ્રવૃત્તિઓ

નૂતન શિક્ષણ : સરકારની નીતિ, તેની કક્ષાઓ અને વિષયવસ્તુ, અંગ્રેજી ભાષા, આધુનિક વિજ્ઞાન, શિક્ષણક્ષેત્રે હિન્દીઓની પહેલ, રાજા રામ મોહનરાય- સામાજિક-ધાર્મિક સુધારા, મધ્યમવર્ગનો ઉદય, જ્ઞાતિ-સંગઠનો અને જ્ઞાતિઓમાં ગતિશીલતા

સ્ત્રીઓનો પ્રશ્ન : રાષ્ટ્રવાદી સંવાદ-મહિલા -સંસ્થાઓ, મહિલા સંબંધી બ્રિટિશ કાનૂનો, બંધારણીય દરજ્જો

મુદ્રણાલયો : પત્રકારપ્રવૃત્તિ અને લોકમત

ભારતીય ભાષાઓ અને સાહિત્ય સ્વરૂપોનું આધુનિકીકરણ, સંગીત ચિત્રકલા અને નાટ્યકલા વિશે પુનઃઅભિમુખતા

રાષ્ટ્રીય ચળવળ :

ભારતીય રાષ્ટ્રવાદનો ઉદય, રાષ્ટ્રવાદના સામાજિક-અને આર્થિક આધારો-

૧૮૫૭નો બળવો અને વિભિન્ન સામાજિક વર્ગો, આદિવાસીઓ અને ખેડૂતોનાં આંદોલનો,

ભારતીય રાષ્ટ્રીય કાગ્રેસની વિચારધારા અને ૧૮૮૫ થી ૧૯૨૦ના કાર્યક્રમો : સ્વદેશી આંદોલનનાં વલણો, હિન્દ અને પરદેશમાં રહેતા ભારતીય ક્રાન્તિકારોની વિચારધારા અને કાર્યક્રમો

ગાંધીવાદી લોકઆંદોલનો, જસ્ટિસ પાર્ટીની વિચારધારા અને કાર્યક્રમો, જહાલવાદી રાજકારણ, દલિત/હરિજન - વર્ગોનાં આંદોલનો

કોમવાદી રાજકારણ અને પાકિસ્તાનનો ઉદ્‌ભવ- આઝાદી તરફ પ્રયાણ અને ભાગલા

સ્વાતંત્ર્યોત્તર ભારત (૧૯૪૭-૧૯૬૪)

ભાગલા પછીનો પુનર્વસવાટ

હિન્દનાં દેશી રાજ્યોનું એકીકરણ, કાશ્મિર-સમસ્યા

ભારતના બંધારણનું ઘડતર

અમલદારશાહીનું માળખું અને પોલિસતંત્ર

વસતી અંગેના વલણો

આર્થિક નીતિઓ અને આયોજન-પ્રક્રિયા

પ્રાંતોની ભાષાવાર પુનઃરચના

વિદેશનીતિની પહેલાઈઓ

વિશ્વનો ઈતિહાસ : વિભાવનાઓ, ખ્યાલો અને સંજ્ઞાઓ :

પ્રાગ ઈતિહાસ

દફન વિધિઓ

માતૃદેવી

કાનૂન-સંહિતા

એથન્સની લોકશાહી

સામ્રાજ્યવાદી રોમ

ગુલામી

ઉમરાવશાહી

કન્ફશિયસ ધર્મ

જાગીરદારી પદ્ધતિ

પ્લેગ (બ્લેક ડેથ)

સામંતશાહી

બિન-જોડાણનીતિ

લોકશાહી

નાઝીવાદ

રાષ્ટ્રસમુહ

સામ્રાજ્યવાદ

સમાજવાદ

શક્તિ સંતુલનનો સિદ્ધાંત

રંગભેદની નીતિ

માનવ હક્કો

ઠંડુ યુદ્ધ

અનુ-આધુનિકતાવાદ

માનવતાવાદ

ભવ્ય આપખુદ રાજતંત્ર

દૈવી હક્ક

દેવળની સર્વોપરિતા

પવિત્ર રોમન સામ્રાજ

સામાજિક કરાર અને સામાન્ય ઈચ્છા

રાષ્ટ્રીય રાજ્યો

નવજાગૃતિ

ધર્મસુધારણા

ડાર્વિનવાદ

મહામંદી (૧૯૨૯)

નારીવાદ

સંસદીય લોકશાહી

ઈતિહાસમાં સંશોધન :

ઈતિહાસનું કાર્યક્ષેત્ર અને મહત્ત્વ, ઈતિહાસમાં વસ્તુલક્ષિતા અને પૂર્વગ્રહો, ઈતિહાસ અને તેના સહાયક શાસ્ત્રો, સંશોધનનું ક્ષેત્ર -સૂચિત

આધાર સાધનો : સૂચિત સંશોધન ક્ષેત્ર માટેનાં પ્રાથમિક અને ગૌણ આધાર સાધનો, સંશોધકના સંશોધનના ક્ષેત્ર અંગેના આધુનિક ઐતિહાસિક લખાણો

પ્રશ્નપત્ર-૩ (અ)
મુખ્ય જૂથ

એકમ - ૧ સિન્ધુખીણની સંસ્કૃતિથી મહાજનપદો સુધી

સિન્ધુ-ખીણની સંસ્કૃતિનો કાળ, વિસ્તાર અને લક્ષણો

વૈદિક સંસ્કૃતિ - પ્રાચીન અને પ્રાચીનોત્તર-ભૂગોળ-સામાજિક અને રાજકીય સંસ્થાઓ, આર્થિક પરિસ્થિતિઓ, ધાર્મિક અને ફિલસૂફીય ખ્યાલો.

મહાજનપદો - ગણતંત્રો, આર્થિક વિકાસ, જૈનઅને બૌદ્ધ ધર્મોનો પ્રાદુર્ભાવ-મગધનો ઉદય, મેસિડોનિયાનું આક્રમણ અને તેની અસરો.

એકમ -૨ ઈ.સ. પૂર્વે ૪ થી સદીથી ઈ.સ. ૩જી સદીનો ભારતનો ઈતિહાસ

મૌર્ય સામ્રાજ્યની સ્થાપના - ચંદ્રગુપ્ત, અશોક અને તેનો ધર્મ. મૌર્ય વહીવટતંત્ર , અર્થ તંત્ર, કલા-સ્થાપત્ય, મૌર્ય-સામ્રાજ્યનું વિઘટન સંગમ યુગ

શુંગો, સાતવાહનો અને કુષાણો : વહીવટતંત્ર , ધર્મ, સમાજ, અર્થતંત્ર, વેપાર-વાણિજ્ય, સંસ્કૃતિ-કલા-સ્થાપત્ય-સાહિત્ય

એકમ-૩ ઈ.સ.ની ૪થી સદીથી ૧૨ મી સદીનું ભારત

ગુપ્ત-વાકાટક યુગ - હર્ષ - પલ્લવો - પ્રારભિક ચાલુક્યો - રાષ્ટ્ર કુટો, ચોલો, પ્રતિહારો, પાલો - પરમારો, કલચુરિ, ગહઢવાલ અને ચૌહાણોના ઈતિહાસનું સંક્ષિપ્ત સર્વેક્ષણ -

વહીવટીતંત્ર, સામંતશાહી, સમાજ,સ્ત્રીનો દરજ્જો, શિક્ષણનાં કેન્દ્રો. અર્થતંત્ર, ધાર્મિક વલણો, મંદિર સ્થાપત્યની શૈલીઓ, કલા, સાહિત્ય, વૈજ્ઞાનિક અને ટેકનોલોજીકલ વિકાસની રૂપરેખા. બહારના વિશ્વ સાથેના ભારતના સંપર્કો.

એકમ -૪ ઈ.સ. ૧૨૦૬ થી ૧૫૨૬ સુધીનું ભારત

વિસ્તૃતીકરણ અને સુદઢીકરણ

ઘોરીઓ, તુર્કો, ખિલજીઓ, તુઘલખો, સૈયદો અને લોદીઓ. વિજયનગર અને બહમની રાજ્યો.

રાજ્ય અને ધર્મ - સાર્વભૌમત્વની વિભાવના, ધાર્મિક-ચળવળો અને સૂફીવાદ.

આર્થિકપાસાં - શહેરી કેન્દ્રો, ઉદ્યોગો, વેપાર-વાણિજ્ય, જમીનમહેસૂલ અને કીંમતો - મંગોલ સમસ્યા અને તેનો પ્રભાવ.

વહીવટી માળખું, કલા, સ્થાપત્ય અને સાહિત્ય.

આધાર સાધનો : પુરાતત્ત્વીય, ફારસી અને બિનફારસી સાહિત્ય, વિદેશી મુસાફરોનાં પ્રવાસવર્ણનો.

એકમ -૫ ઈ.સ. ૧૫૨૬ પછીનું ભારત

મુઘલયુગના આધારસાધનો

મુઘલ સત્તાનો વિસ્તાર અને સદઢીકરણ - હિન્દમાં બાબર દ્વારા મુઘલ શાસનની સ્થાપના, હૂમાયું અને સુર, અકબર, જહાંગીર, શાહજહાં, ઔરંગઝેબ. ઉમરાવો અને રાજપૂતો સાથે મુઘલોના સંબંધો

જહાંગીર - સ્થિરતા અને વિસ્તરણનો યુગ (૧૬૧૧-૧૬૨૧)

કટોકટીનો સમય (૧૬૨૨-૧૬૨૭) - નૂરજહાઁનું જૂથ

મુઘલસમ્રાજ્યની પડતી : રાજકીય, વહીવટી અને આર્થિક કારણો.

મરાઠાઓનો ઉદય, શિવાજી દ્વારા સ્વરાજ્યની સ્થાપના- તેનું - વિસ્તરણ અને વહીવટતંત્ર, મરાઠાસંઘ અને પડતીનાં કારણો, વહીવટતંત્ર :

શેરશાહના વહીવટી સુધારા, -

મુઘલવહીવટતંત્ર. જમીન મહેસૂલ અને આવકના અન્ય સાધનો, મનસબદરી અને જાગીરદારી.

એકમ - ૬ મુઘલોના શાસન હેઠળ સામાજિક, આર્થિક અને સાંસ્કૃતિક જીવન

ગ્રામ સમાજ અને અર્થતંત્ર

કલા, સ્થાપત્ય અને સાહિત્ય, વેપાર-વાણિજ્ય

અકબરથી ઔરંગઝેબ સુધીની ધાર્મિક નીતિ

નગરકેન્દ્રો અને ઉદ્યોગો, ચલણ, સ્ત્રીનો દરજ્જો

એકમ - ૭ બ્રિટિશ શાસનની સ્થાપના

યુરોપીય સત્તાઓનો ઉદય - બ્રિટીશસત્તાનું વિસ્તરણ અને સુદઢીકરણ. બંગાળ, અવધ, હૈદ્રાબાદ, મૈસૂર, મરાઠા અને શીખો જેવી મુખ્ય ભારતીય સત્તાઓ સાથે બ્રિટિશસત્તાના સંબંધો

ઈસ્ટ ઈડિયા કંપની અને બ્રિટિશ તાજ હેઠળ વહીવટીતંત્ર, સર્વોચ્ચ સત્તા, સનદી સેવા, ન્યાયતંત્ર, પોલીસતંત્ર અને લશ્કર. સ્થાનિક સ્વ-શાસન, ૧૯૦૯ થી ૧૯૩૫ સુધીનો બંધારણીય વિકાસ

એકમ - ૮ આર્થિક અને સામાજિક નીતિઓ

બ્રિટિશ સરકારની કૃષિ વિષયક નીતિ, જમીન મહેસૂલ, ખેતી અને જમીનનાં હક્કો, દુકાળનીતિ, ગ્રામ્ય દેવાદારો, વેપાર અને ઉદ્યોગો પ્રત્યેની નીતિ, મજુરોની સ્થિતિ, મજૂરમંડળની ચળવળો, કારખાનાં અંગેના કાયદાઓ, બેકીંગ, વાહનવ્યવહાર, આર્થિક શોષણની નીતિ, પરિવર્તનની દિશામાં ભારતીય સમાજ, ખ્રિસ્તી મિશનો, સામાજિક-ધાર્મિક સુધારા ચળવળો, સ્ત્રીઓની સ્થિતિ, નૂતન શિક્ષણનીતિ, અંગ્રેજી ભાષા, આધુનિક વિજ્ઞાનો, અખબારો, ભારતીય ભાષાઓ અને સાહિત્ય

એકમ- ૯ રાષ્ટ્રીય ચળવળ અને સ્વાતંત્ર્યોત્તર ભારત

રાષ્ટ્રવાદનો ઉદય. ૧૮૫૭નો બળવો, આદિવાસી અને ખેડૂત ચળવળો 'ભારતીય રાષ્ટ્રીય કાગ્રેસ' ની વિચારધારાઓ અને કાર્યક્રમો. સ્વદેશી ચળવળ, ભારત અને ભારતની બહાર ક્રાન્તિકારોની ચળવળ, ગાંધીવાદી લોકઆંદોલનો. જસ્ટીસ પાર્ટી ની વિચારધારાઓ અને કાર્યક્રમો; ઉદ્દામવાદી રાજકારણ, દલિતવર્ગોની ચળવળ, પાકિસ્તાનનો ઉદ્ભવ, ભારત આઝાદીના માર્ગે અને દેશના ભાગલા, આઝાદી પછીનું ભારત, ભાગલા પછી પુનર્વસવાટ, દેશીરાજ્યોનુ એકીકરણ, કાશ્મિર-પ્રશ્ન.

ભારતના બંધારણનું ઘડતર, અમલદારશાહીનું માળખું, અને પોલિસતંત્ર, આર્થિકનીતિઓ અને આયોજન- પ્રક્રિયા, રાજ્યોની ભાષાવાર પુનઃરચના, વિદેશનીતિની પહેલાઈઓ.

એકમ - ૧૦ (અ) વિશ્વનો ઈતિહાસ - વિભાવનાઓ, ખ્યાલો અને સંજ્ઞાઓ

નવજાગૃતિ, ધર્મસુધારણા, બૌદ્ધિક જાગૃતિ, માનવહક્કો, રંગભેદ, સામ્રાજ્યવાદ, સમાજવાદ, નાઝીવાદ, સંસદીય લોકશાહી, રાષ્ટ્રસમુહ, વિશ્વશાંતિના ઉપાયો, ઠંડુ યુદ્ધ, અનુ-આધુનિકતાવાદ

એકમ - ૧૦ (બ) ઈતિહાસમાં સંશોધન

ઈતિહાસનું કાર્યક્ષેત્ર અને મહત્વ, ઈતિહાસમાં વસ્તુલક્ષિતા અને પૂર્વગ્રહ,
ઈતિહાસમાં કારણવાદ, ઈતિહાસ અને તેના સહાયક શાસ્ત્રો,
પ્રાદેશિક ઈતિહાસનું મહત્વ, ભારતીય ઈતિહાસનાં વર્તમાન પ્રવાહો.
સંશોધન-પદ્ધતિ, સૂચિત સંશોધનક્ષેત્ર, સૂચિત સંશોધન ક્ષેત્રના સંદર્ભમાં મુખ્ય અને ગૌણ આધારસાધનો
સૂચિત સંશોધનક્ષેત્રનાં વર્તમાન ઐતિહાસિક લખાણો.

પ્રશ્નપત્ર-૩ (બ)
(પસંદગી (Elective) આધીન /વૈકલ્પિક)

પસંદગી-આધીન - ૧ પ્રાચીન ભારતનો ઈતિહાસ

ભારતના પાષાણયુગની સંસ્કૃતિઓ
સિન્ધુ ખીણ સંસ્કૃતિનો પ્રાદુર્ભાવ, કાળ, વિસ્તાર અને લક્ષણો
વૈદિકયુગમાં સામાજિક અને રાજકીય સંસ્થાઓનો વિકાસ
ઈ.સ.પૂર્વે ૬ઠી સદીમાં આર્થિક અને ધાર્મિક વિકાસ
મૌર્યોના ઈતિહાસના આધાર સાધનો - મેગેસ્થનિસ, કૌટિલ્ય, અશોકની રાજઆજ્ઞાઓ, અને લંકાની તવારીખો
ઈ.સ. પૂર્વે ૨જી સદીથી ઈ.સ.ની ૩જી સદીસુધીનું અર્થતંત્ર અને વેપાર કલાની શાખાઓ
સ્તુપ અને ચૈત્ય સ્થાપત્યનો વિકાસ - ગુપ્તયુગનું મૂલ્યાંકન,
પ્રાચીન ભારતીય ગણતંત્રો - ભારતમાં સ્થાનિક સ્વ-શાસનનો ઈતિહાસ, ભારતીય સામંતશાહી.
પ્રાચીનકાળમાં બહારના વિશ્વ સાથેના ભારતીય સંપર્કો, શંકરાચાર્ય અને રામાનુજાચાર્યનું ધર્મ અને દર્શનશાસ્ત્રનાં ક્ષેત્રોમાં પ્રદાન

પસંદગી-આધીન - ૨ મધ્યયુગીન ભારતીય ઈતિહાસ

મધ્યયુગીન ભારતના ઈતિહાસના આધારસાધનો-મુઘલોની વાયવ્ય સરહદની અને દક્ષિણનીનીતિ, મધ્યયુગીન સમાજ અને અર્થતંત્ર, મધ્યયુગમાં ધર્મ, કલા, સ્થાપત્ય અને સાહિત્ય, મધ્યયુગમાં શહેરી-અર્થતંત્ર, વેપાર અને વાણિજ્ય
મુઘલોનો વારસો. ૧૮મી સદીની ચર્ચા. પ્રાદેશિક ઈતિહાસનું મહત્ત્વ.

પસંદગી-આધીન - ૩ આધુનિક ભારતનો ઈતિહાસ

ભારતમાં બ્રિટિશ સત્તાની સ્થાપના અને વિસ્તરણ ૧૮૫૮ થી ૧૯૩૫ ના ગાળામાં બંધારણીય વિકાસ. બ્રિટિશ કૃષિ વિષયક નીતિઓ.

બ્રિટિશ સરકારનાં રાહત અંગેનાં પગલાં

બ્રિટિશસત્તા હેઠળ શિક્ષણ અને સામાજિક સુધારાઓ ૧૯મી સદીમાં બ્રિટિશ શાસન હેઠળ સામાજિક-ધાર્મિક ચળવળો. રાષ્ટ્રવાદનો ઉદય અને ભારતીય રાષ્ટ્રીય કાગ્રેસ, ગાંધીયુગ આઝાદી તરફ અને ભાગલા

ભારતના બંધારણનું ઘડતર અને તેની કાર્યપદ્ધતિ